

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՍՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Հաստատված է
գիտական խորհրդի
2022թ. _____ -ի նիստում

Ռեկտոր _____ Ե.Վ. Վարդանյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԾՐԱԳԻՐ

Կրթական աստիճանը՝ բակալավր
Կրթական մոդուլներ՝ 6.22ԳԴ2006, 6.22ԳԴ2007
Կրեդիտներ՝ 4, 4

Մասնագիտություններ՝
«101501.00.6 - Զբոսաշրջություն»
«101801.00.6 - Սերվիս»

Կրթական ծրագրեր՝
«101501.01.6 – Զբոսաշրջություն»
«101801.01.6 - Սերվիս»

ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ԹԵՐԹԻԿ

Կազմող՝

Սամվել Կրոյան

գ.գ.թ., դոցենտ

(ստորագրություն)

Գրախոս՝

Արմեն Աջամոլյան

մ.գ.թ., դոցենտ

(ստորագրություն)

Քննարկվել և հավանության է արժանացել.

Ինժեներական գեոդեզիայի ամբիոնի 2022թ. օգոստոսի 30-ի, թիվ 1 նիստին

Ամբիոնի վարիչի պ/կ՝

Սամվել Կրոյան

գ.գ.թ., դոցենտ

(ստորագրություն)

Քաղաքային տնտեսության ֆակուլտետի 2022թ. սեպտեմբերի 12-ի թիվ 7 նիստին

Ֆակուլտետի ղեկան՝

Վալերիկ Հարությունյան

տ.գ.թ., դոցենտ

(ստորագրություն)

ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑՄԱՆ ԹԵՐԹԻԿ

մասնագիտացնող ամբիոնների հետ

Դասընթացի անվանում Հայաստանի աշխարհագրություն
Կրթամոդուլներ՝ 6.22ԳԴ2006, 6.22ԳԴ2007

№	Ամբիոն	Ամբիոնի վարիչ	Ստորագրություն	Նշումներ
1.	Գեոէկոլոգիա և կենսաանվտանգություն	Շահինյան Սամվել Մարտինի		

1. ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԾԱՎԱԼԸ, ԿՐԵԴԻՏԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔԸ ԵՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

№	Ուսումնական աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակը
Կրթական մոդուլ՝ 6.22ԳԴ2006, կրեդիտային արժեք՝ 4, կիսամյակ՝ I		
1	Դասախոսություններ	32
2	Գործնական աշխատանք	16
3	Ուսանողի ինքնուրույն աշխատանք	72
4	Ատեստավորումներ.	
4.1	Եզրափակիչ (ստուգարք)*	+
	Ընդամենը՝	120
Կրթական մոդուլ՝ 6.22ԳԴ2007, կրեդիտային արժեք՝ 4, կիսամյակ՝ II		
1	Դասախոսություններ	32
2	Գործնական աշխատանք	16
3	Ուսանողի ինքնուրույն աշխատանք	72
4	Ատեստավորումներ.	
4.1	Եզրափակիչ (ստուգարք)*	+
	Ընդամենը՝	120

2. ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՆՊԱՏԱԿԸ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ներկայացնել ՀՀ աշխարհագրական դիրքը, սահմանները, մակերևույթի ձևաբանական և ծագումնաբանական տարրերը, բնակլիմայական պայմանները, ջրագրությունը, հողաբուսական ծածկի առանձնահատկությունները, լանդշաֆտային վերընթաց գոտիականությունը, բնառեսուրսային պոտենցիալը և ՀՀ տնտեսության ձևավորման և զարգացման բնական, պատմական, սոցիալ-տնտեսական նախադրյալներն ու գործոնները և հանրապետության զբոսաշրջային հնարավորությունները:

Դասընթացը յուրացնելու համար անհրաժեշտ են գիտելիքներ հետևյալ դասընթացներից.

1. աշխարհագրություն (ավագ դպրոց)
2. մաթեմատիկա (ավագ դպրոց):

Դասընթացի ավարտին ուսանողն ունակ կլինի.

6.22ԳԴԶ006

(գիտելիք և իմացություն)

- ներկայացնել ՀՀ աշխարհագրական դիրքը և սահմանները,
- նկարագրել ՀՀ ռելիեֆի ձևերի ձևաբանական և ծագումնաբանական առանձնահատկությունները,
- նկարագրել ՀՀ տարածքի գլոբալ էկոլոգիական հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները,
- լուսաբանել բնության բաղադրիչների միջև գոյություն ունեցող փոխադարձ կապերը և պայմանավորվածությունը,
- գնահատել ՀՀ բնության ներկա վիճակը,
- նկարագրել ՀՀ ժամանակակից տնտեսության վիճակը և առկա հիմնախնդիրները:

(կարողություններ)

- հաշվել ՀՀ ֆիզիկաաշխարհագրական օբյեկտների վերաբերյալ քանակական ցուցանիշները,
- դասակարգել ՀՀ ֆիզիկաաշխարհագրական օբյեկտներն՝ ըստ որակական և քանակական հատկանիշների:

6.22ԳԴԶ007

(գիտելիք և իմացություն)

- ներկայացնել ՀՀ բնակլիմայական պայմանները,
- բացատրել ՀՀ ջրագրության տարածական տեղաբաշխման օրինաչափությունները,
- նկարագրել ՀՀ հողաբուսական ծածկի առանձնահատկությունները,
- գնահատել ՀՀ բնության ներկա վիճակը,

- լուսաբանել մարդ-բնություն փոխհարաբերությունների, բնական երևույթների ընթացքը, հասարակության տարածքային կազմակերպման և զարգացման մեխանիզմները,
- բացատրել ՀՀ տնտեսության ձևավորման և զարգացման վրա ազդող պայմաններն ու գործոնները,
- նկարագրել ՀՀ ժամանակակից տնտեսության վիճակը և առկա հիմնախնդիրները:

(կարողություններ)

- վերլուծել ՀՀ տնտեսության ճյուղային կառուցվածքը,
- բացատրել ՀՀ տնտեսության զարգացման աշխարհագրական հիմնախնդիրները:

3. ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԹԵՄԱՏԻԿ ԾՐԱԳԻՐԸ

3.1 ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

№	Կրթական մոդուլի և թեմայի անվանումները	Ժամաքանակը
1	6.22ԳԴ2006	32
1.1	ՀՀ աշխարհագրական դիրքը, տարածքը և սահմանները:	2
1.2	ՀՀ երկրաբանական կառուցվածքը: ՀՀ հրաբխականությունը և երկրաշարժայնությունը: ՀՀ օգտակար հանածոները:	6
1.3	ՀՀ ռելիեֆը:	4
1.4	ՀՀ կլիման, կլիմագոյացնող գործոնները: Մթնոլորտի ընդհանուր և տեղական շրջանառության առանձնահատկությունները:	4
1.5	ՀՀ ներքին ջրերը:	2
1.6	ՀՀ հողային ծածկույթը: Բուսականությունը և կենդանական աշխարհը:	4
1.7	ՀՀ վերընթաց լանդշաֆտային գոտիները:	4
1.8	ՀՀ հատուկ պահպանվող տարածքները:	6
2	6.22ԳԴ2007	32
2.1	ՀՀ տնտեսաաշխարհագրական դիրքը: ՀՀ բնական պայմանների և ռեսուրսների տնտեսաաշխարհագրական գնահատականը:	4
2.2	ՀՀ Արտադրողական ուժերի տեղաբաշխումը: Արտադրողական ուժերի տեղաբաշխման օրինաչափությունները և սկզբունքները:	4
2.3	Բնակչության թիվը, շարժը, կազմը, բնակչության տեղաբաշխումը և տարաբնակեցումը: Տարածքային բաժանումը, բնակավայրերի դասակարգումը:	6
2.4	Աշխատանքային ռեսուրսները: Տնտեսության զարգացման ուղղությունները և ճյուղերի տեղաբաշխումը:	4
2.5	Արդյունաբերությունը:	4
2.6	Գյուղատնտեսությունը:	4

2.7	Տրանսպորտը:	2
2.8	Հայաստանի Հանրապետության զբոսաշրջությունը:	4

3.2 ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐ

№	Գործնական պարամունքի թեմայի անվանումը	Ժամաքանակը
1	6.22ԳԴՁ006	16
1.1	Գծագրել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ երկրաբանական կառուցվածքը:	2
1.2	Գծագրել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ հրաբխականությունը և երկրաշարժայնությունը:	2
1.3	Գծապատկերել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ օգտակար հանածոները:	2
1.4	Գծագրել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ լեռնագրությունը:	2
1.5	Գծագրել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ հրաբխային սարավանդները:	2
1.6	Գծապատկերել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ կլիմայական գոտիները:	2
1.7	Պատկերել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ ջրագրությունը:	2
1.8	Պատկերել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ վերընթաց գոտիները:	2
2	6.22ԳԴՁ007	16
2.1	Պատկերել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ արտադրողական ուժերի տեղաբաշխումը:	2
2.2	Պատկերել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ բնակչության շարժը:	2
2.3	Պատկերել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ բնակչության կազմը:	2
2.4	Պատկերել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ բնակչության տեղաբաշխումը:	2
2.5	Պատկերել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ աշխատանքային ռեսուրսները:	2
2.6	Պատկերել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ արդյունաբերության տեղաբաշխումը:	2
2.7	Պատկերել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ գյուղատնտեսության տեղաբաշխումը:	2
2.8	Պատկերել ուրվագծային քարտեզի վրա ՀՀ տրանսպորտային ուղիների տեղաբաշխումը:	2

3.2 ՈՒՍԱՆՈՂԻ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

№	Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակը կամ թեմայի անվանումը	Ժամաքանակը
1	6.22ԳԴԶ006	72
1.1	Դասախոսությունների կոնսպեկտների ձևավորում:	14
1.2	Հանձնարարված թեմայի շրջանակներում ինքնուրույն աշխատանքի կատարում:	30
1.3	Ցուցադրանյութերի (պրեզենտացիաների) պատրաստում և ներկայացում:	16
1.4	Դասընթացի ստուգարքի հանձնման նախապատրաստում:	12
2	6.22ԳԴԶ007	72
2.1	Դասախոսությունների կոնսպեկտների ձևավորում:	14
2.2	Հանձնարարված թեմայի շրջանակներում ինքնուրույն աշխատանքի կատարում:	30
2.3	Ցուցադրանյութերի (պրեզենտացիաների) պատրաստում և ներկայացում:	16
2.4	Դասընթացի ստուգարքի հանձնման նախապատրաստում:	12

Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաներ

1. ՀՀ երկրաբանական կառուցվածքի առանձնահատկությունները:
2. ՀՀ տեկտոնիկան:
3. ՀՀ ապարակազմությունը:
4. ՀՀ շերտագրությունը:
5. ՀՀ օգտակար հանածոների տեղաբաշխման առանձնահատկությունները:
6. ՀՀ հրաբուխները:
7. ՀՀ երկրաշարժերը:
8. ՀՀ ռելիեֆի ձևակառուցվածքային առանձնահատկությունները:
9. ՀՀ մթնոլորտի շրջանառության ընդհանուր սխեման:
10. ՀՀ արգելոցները:
11. ՀՀ արգելավայրերը:
12. ՀՀ Ազգային պարկերը:
13. ՀՀ բնակչության տարաբնակեցման առանձնահատկությունները:
14. ՀՀ բնակավայրերի դասակարգումը:
15. ՀՀ արդյունաբերության ճյուղային կառուցվածքը:
16. ՀՀ գյուղատնտեսության ճյուղային կառուցվածքը:
17. ՀՀ տրանսպորտը:
18. ՀՀ զբոսաշրջությունը:

3.3 ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐ

3.3.1 Եզրափակիչ ատեստավորում (ստուգարք):

6.22ԳԴ2006, 6.22ԳԴ2007

Ուսանողի ստուգարքային միավորը ձևավորվում է կիսամյակի ընթացքում՝ ըստ կատարված հանձնարարությունների արդյունքի: Ուսումնական պլանով իրականացվող պարամունքներին հաջորդող շաբաթը նախատեսվում է ստուգարքների արդյունքների (ուսանողի ձեռք բերած վերջնարդյունքների) ամփոփման, տեղեկագրերում և ստուգարքային գրքույկներում գրանցումների կատարման համար: Ուսանողի գնահատումն իրականացվում է 20 միավորանոց սանդղակով:

Դասընթացը լրիվ ներկայացնող հարցաշարը բերված է սույն՝ 3.3.1 բաժնում, որը տրամադրվում է ուսանողներին ուսումնական կիսամյակի սկզբում:

Վերջնարդյունքների գնահատման չափանիշ

6.22ԳԴ2006

Գնահատականը / Միավորը	Դասընթացի վերջնարդյունքների (գիտելիք և իմացություն, կարողություն) գնահատման չափանիշները
Անբավարար 0÷7 միավոր	Ուսանողը չունի գիտելիքներ Հայաստանի աշխարհագրությունից:
Բավարար 8÷13 միավոր	Ուսանողը ունի բավարար գիտելիքներ Հայաստանի Հանրապետության բնակլիմայական պայմաններից, սակայն դժվարանում է բացատրել և վերլուծել երևույթների առաջացման պատճառահետևանքային կապերը:
Լավ 14÷17 միավոր	Ուսանողը ունի գիտելիքներ ՀՀ տարածքի գլոբալ էկոլոգիական հիմնախնդիրների և դրանց լուծման ուղիների մասին, սակայն թերանում է ինքնուրույն եզրահանգումներ կատարելուց:
Գերազանց 18÷20 միավոր	Ուսանողը լիարժեք տիրապետում է Հայաստանի աշխարհագրություն դասընթացին, կարողանում է նկարագրել, բացատրել և վերլուծել Հայաստանի տարածքին բնորոշ աշխարհագրական օրինաչափություններն ու երևույթները:

Վերջնարդյունքների գնահատման չափանիշ

6.22ԳԴ2007

Գնահատականը / Միավորը	Դասընթացի վերջնարդյունքների (գիտելիք և իմացություն, կարողություն) գնահատման չափանիշները
Անբավարար 0÷7 միավոր	Ուսանողը չունի գիտելիքներ Հայաստանի աշխարհագրությունից, չի կարողանում նկարագրել, բացատրել, վերլուծել Հայաստանի տարածքին բնորոշ աշխարհագրական դիրքը և սահմանները:
Բավարար 8÷13 միավոր	Ուսանողն ունի բավարար գիտելիքներ Հայաստանի աշխարհագրությունից, սակայն դժվարանում է բացատրել և

	վերլուծել ՀՀ բնակլիմայական պայմանները:
Լավ 14-17 միավոր	Ուսանողը ունի գիտելիքներ ՀՀ բնության ներկա վիճակից, սակայն թերանում է ինքնուրույն եզրահանգումներ կատարելուց:
Գերազանց 18-20 միավոր	Ուսանողը լիարժեք տիրապետում է Հայաստանի աշխարհագրությունն դասընթացին, կարողանում է ինքնուրույն վերլուծել, համեմատել երևույթները և ինքնուրույն եզրահանգումներ կատարել:

ՄՏՈՒԳԱՐՔԻ ՀԱՐՑԱՇԱՐ

6.22ԳԴՁ006

1. ՀՀ աշխարհագրական դիրքը, տարածքը և սահմանները:
2. ՀՀ երկրաբանական կառուցվածքը:
3. ՀՀ հրաբխականությունը և երկրաշարժայնությունը:
4. ՀՀ օգտակար հանածոները:
5. ՀՀ ռելիեֆը:
6. ՀՀ կլիման, կլիմագոյացնող գործոնները:
7. Մթնոլորտի ընդհանուր և տեղական շրջանառության առանձնահատկությունները:
8. Մթնոլորտի ջերմային և խոնավացման պայմանները:
9. ՀՀ ներքին ջրերը:
10. ՀՀ հողային ծածկույթը:
11. Բուսականությունը և կենդանական աշխարհը:
12. ՀՀ վերընթաց լանդշաֆտային գոտիները:
13. ՀՀ հատուկ պահպանվող տարածքները:

ՄՏՈՒԳԱՐՔԻ ՀԱՐՑԱՇԱՐ

6.22ԳԴՁ007

1. ՀՀ բնական պայմանների և ռեսուրսների տնտեսաաշխարհագրական գնահատականը:
2. ՀՀ Արտադրողական ուժերի տեղաբաշխումը, Արտադրողական ուժերի տեղաբաշխման օրինաչափությունները և սկզբունքները
3. Բնակչության թիվը, շարժը, կազմը, բնակչության տեղաբաշխումը և տարաբնակեցումը:
4. Տարածքային բաժանումը, բնակավայրերի դասակարգումը:
5. Աշխատանքային ռեսուրսները:
6. Տնտեսության զարգացման ուղղությունները և ճյուղերի տեղաբաշխումը:
7. ՀՀ Արդյունաբերությունը:
8. ՀՀ Գյուղատնտեսությունը:
9. ՀՀ Տրանսպորտը:
10. Հայաստանի Հանրապետության զբոսաշրջությունը:

4. ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

Կազմված է դասընթացի տվյալների բազա, որը ձևավորված է փաստաթղթային և էլեկտրոնային տեսքով:

Դասընթացի տվյալների բազան ներառում է.

- դասընթացի ծրագիրը, որն առկա է ամբիոնում,
- դասընթացի ուսումնական բաղադրիչներին վերաբերող ուսումնամեթոդական նյութերը՝ դասախոսությունների կոնսպեկտը, գործնական աշխատանքների կազմակերպման և իրականացման համար անհրաժեշտ ուսումնամեթոդական ցուցումները և ձեռնարկները, ձևավորման կարգացույցերը և առաջադրանքների ցանկերը,
- դասընթացին վերաբերող ժամանակակից տեսալսողական միջոցները, դասընթացի ուսումնական բաղադրիչներին վերաբերող գրականության ցանկը, գրականության էլեկտրոնային տարբերակները,
- ինֆորմացիայի որոնման համակարգեր՝ էլեկտրոնային գրադարանից օգտվելու համար,
- եզրափակիչ ատեստավորումների անցկացման հարցաշարերը, որոնք ուսումնական տարվա սկզբին ներկայացվում են ուսանողներին:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Գրիգորյան Վ.Վ, Ոսկանյան Ա.Ե. Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական աշխարհագրություն: Երևան, Մեկնարկ, 2016թ. 336 էջ:
2. Օհանյան Կ.Օ. Հայկական ՄՍՀ տարածքի ֆիզիկա-աշխարհագրական շրջանացումը: Երևան, ԵՊՀ հրատ., 1977թ. 326 էջ:
3. Մանասյան Մ., Սայադյան Հ. Հայաստանի աշխարհագրություն, , Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2016թ.
4. Գաբրիելյան Հ.Կ. Հայկական լեռնաշխարհ, ԵՊՀ հրատ., Երևան 2000թ. 376 էջ:
5. Գաբրիելյան Հ.Կ. Երկիր մոլորակը և նրա աշխարհագրական թաղանթը: ԵՊՀ հրատարակչություն, Երևան, 1983թ. 316 էջ:
6. Հեղինակային կոլեկտիվ ՀՄՍՀ ֆիզիկական աշխարհագրություն, ՀՄՍՀ ԳԱ հրատ., Երևան, 1971թ. 469 էջ:
7. Վալեսյան Լ.Հ., Հայկական ՄՍՀ տնտեսական և սոցիալական աշխարհագրություն, Լույս, Երևան. 1988թ. 456 էջ:
8. Մելքումյան Ս.Ա., ՀՀ և ԼՂՀ տնտեսական և սոցիալական աշխարհագրություն, Ջանգակ-97, Երևան. 2005թ. 448 էջ:
9. Մանասյան Մ.Գ. ՀՀ տարաբնակեցման համակարգը: Եր.: ԵՊՀ հրատարակչություն: 2005թ. 397 էջ:
10. Валесян Л.А. Производственно-территориальный комплекс Армянской ССР. Ер.: Айастан. 1970г. 375с.

ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ

1. Հայաստանի աշխարհագրություն - [<https://videouroki.net/razrabotki/hayastani-ashkharhagrowt-yown.html>]:
2. Իրազեկում. «Աշխարհագրություն» և «Հայաստանի աշխարհագրություն» - [<http://escs.am/am/news/6831>]

ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ՓԱԹԵԹՆԵՐ

Microsoft Word, Equation Editor, Power Point, Excel վերջին տարբերակները:

ՀԱՄԱԼՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ

Մասնագիտական քարտեզներ:

5. ՄԻՋԴԱՍԸՆԹԱՑԱՅԻՆ ԿԱՊԵՐ (ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑՄԱՆ ԹԵՐԹԻԿ)

Տվյալ դասընթացի նյութերն օգտագործող այլ դասընթացի անվանումը	Ամբիոն	Ամբիոնի հաստատում	
		անուն ազգանուն	ստորագրություն
Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն	ԻԳ		